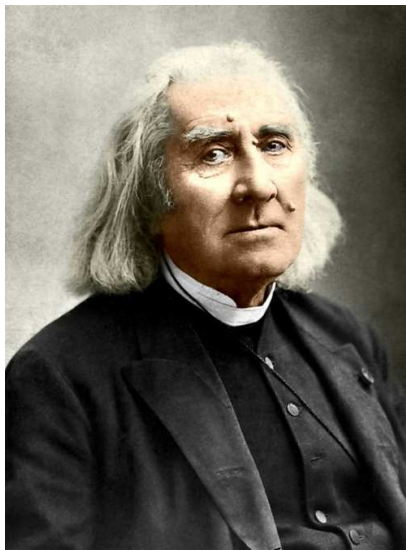

STÉBEL ILDIKÓ

LISZT FERENC ÉS A DEBRECENI ZENEDE

Liszt Ferenc (1886) (Magyar Fotóarchívum)

Debreceni Zenede (A kép a Debreceni Zenede tulajdona)

I.

A Debreceni Zenede megnyitásakor, 1862. november 2-án felcsendült Liszt: Rigoletto. Paraphrase de concert c. alkotása Emmerth Antal zenedei zongoraművész-tanár, zeneszerző előadásában. Emmerth Antal többször is megszólaltatta ebben az időben Liszt műveit, a XV. Magyar rapszódíát is előadta. 1869. szeptember 19-én Liszt: Szent Erzsébet legendája című oratóriumából a „Keresztes vitézek indulóját” adták elő Debrecenben a „dalos „találkozó”, melyen Erkel Ferenc vezényelt. Ez „dalos találkozó” (országos

találkozója a dalároknak) a Debreceni Zenede szervezésében, Komlóssy Lajos akkori zenedei igazgató munkálkodásával jött létre. Az említett induló 1871. július 23-án is felhangzott. (A Zenede egész estés koncertjén Ridley Kohne – ekkor, a Debreceni Zenede hegedűtanára vezényelt.) Erre az eseményre Liszt Ferencet is meghívták, de római útja miatt azonban ezen az eseményen nem tudott részt venni.

Komlóssy Lajos

Egy 1867-ben kelt levélből megtudhatjuk, hogy a Debreczeni Zenede kiállt Liszt Koronázási miséjének a koronázási ünnepségen való megszólaltatása mellett – a bécsi udvarral szemben... (Lásd: Emmerth Antal és báró August Antal levelezése)

A Zenede növendékhangversenyein több ízben adtak elő Liszt műveket:

I. Magyar rapszódia 1868 és 1880, valamint a Donizetti-Liszt: Réminiscences de Lucia de Lammermoor –1864-ben.

1882 nyarán, a hatodik Országos Dalünnepélyen Debrecenben 700 dalos vett részt. A díszhangversenyen felcsendült Liszt-Petőfi: A Magyarok Istene című kórusmű is.

Liszt Ferenc saját kezűleg írta partitúrája, benne Petőfi versével

Liszt Ferenc 1865-ben rendszeres támogatója, majd az intézet tiszteletbeli pártoló tagja lett.

A Zenepalota Csapó utca felőli oldala egy 1900 körüli képeslapon

Gróf Zichy Géza, aki szintén a Zenede patrónusa volt, gróf Dégenfeld Imre (1810-1883) politikus, nagybirtokos elhalálása után (aki a kezdetektől a haláláig szintén védnöke volt a Zenedének) jelentős szerepet töltött be az intézmény életében.

Zicsi és vásonkői gróf Zichy Géza (1849-1924) magyar író, drámaíró, színműró, zeneszerző, zongoraművész, belső titkos tanácsos, császári és királyi kamarás, főrendiházi tag

II.

Tetétlen közel van Debrecenhez. Itt található az a Zichy-kastély, melyben gróf Zichy Géza egyik jó barátja, Liszt Ferenc is sokat vendégeskedett. Egy ilyen alkalommal, a hosszúpályi templomszenteléskor (1883. december 8-án) Liszt is játszott a templom orgonáján, majd néhány napot a Zichy-kastélyban töltött. 1884-ben a tetétleni kastélyparkban hangzott fel először a Liszt: Csárdás obstiné („Makacs csárdás”) c. kompozíciója.

A tetétleni Zichy-kastély egy 1940 körül kiadott képeslapon

Itt található az un. „Liszt Ház”, ahol a család vendégeit szállásolták el. Liszt Ferenc 1884 őszén csaknem három hetet töltött ebben a házban. (*A zeneszerző látogatásának 100. évfordulóján emléktáblát avattak. A kastély-kertben ma is áll a „Liszt-fa”, amely alatt a zeneszerző szívesen pihent.*)

Zichy-Harvey-kastély, Tetétlen (Kitervezte.hu)

1884 novemberében a kastélyban tartózkodott, amikor, november 10-n hangversenyt adott. Erre a nem mindennapi eseményre Zichy gróf meghívta a környező falvak úri családait. Az ominózus koncerten, többek között XV. Magyar rapszódia („Rákóczi-induló”) és Zichy Géza Impromptu-jét játszotta. A Rákóczi-indulóban Zichy Géza is közreműködött, aki Volkmann Róbert (1815-1883) német származású magyar zeneszerző, zenepedagógus és karmester tanítványa volt, s kiválóan zongorázott, sőt sikeres zongorista volt annak ellenére, hogy egy vadászati baleset következményeként 14 évesen elvesztette jobb kezét. Liszt Ferenc – akihez barátság fűzte –, több művet is komponált számára balkézre.

Liszt Ferenc részére a tetétleni kastélyban egy külön szoba volt berendezve, melynek bútorait a Debrecenbe költözött Nyári Lajos őrizte. A berendezés része volt egy zongora is, amit Liszt annak idején a fővárostól kapott ajándékba. Ezt a zongorát később Lilian Harvay filmszínésznő vette meg, akitől egy árverés útján dr. Freund Róbert debreceni ügyvédhez jutott. Később a hangszer tovább vándorolt: új tulajdonosa özv. Kiss Kálmánné lett, aki 1958-ban tovább adta azt

Debreceni Jánosnak, a debreceni Vízmű Vállalat dolgozójának. Sajnos, azóta nem tudni semmit a zongora sorsáról.

III.

Az Országos Magyar Királyi Zeneakadémia régi orgonájának szétszedett részeit 1907-ben a Kultuszminiszter a Debreceni Zenedének ajánlotta fel, „bármely elfogadható áron való megvételre”. A miniszter ezen intézkedésével a közadakozásból létesült és fenntartott Debreceni Zenede kulturális jelentőségét kívánta méltányolni.

A Zenede két okból is rászolgált a kitüntetésre:

1. Az olcsó tandíj, aminek eredményeként az ún. „szegény rétegek” is hozzá juthattak a zenetanuláshoz,
2. másrészt a Zenepalota épülete, amelyet kifejezetten zeneoktatási célra terveztetett Debrecen megelőzve ezzel hazánk összes városát és zenei tanintézetét.

Dangl Antal (1840-1909) és fia aradi orgonakészítő cége 1882-ben építette fel a Régi Zeneakadémián azt a redőnyszerkezettel ellátott mechanikus kúpládájú orgonát, amelyről Liszt Ferenc elismerően nyilatkozott. Ezen a hangszeren indult el a felsőfokú művészképzés. A zeneszerző halála után az akkori kultuszminiszter ezt a hangszert a Debreceni Zenedének ajándékozta, de ott azt mérete miatt nem tudták felállítani. Ezért a berettyóújfalui reformátusok 600 pengőért megvásárolták, és a templomuk eredeti orgonájával építették egybe 1936-ban Árokháti Béla tervei alapján és Rieger Ottó irányításával.

Liszt Ferenc orgonája (NOL.hu)

IV.

Jablonczay Lenke (1884-1967), Szabó Magda író nő édesanyja az egyik legkiválóbb növendéke volt a Debreceni Zenedének. Kiemelkedő tehetségéről számot adnak a zenedei évkönyvek, valamint az akkoriban éppen itt vendégeskedő Jan Kubelik (1880-1940) cseh hegedűművész-zeneszerző véleménye szerint is Jablonczay Lenkének a koncert-pódiumon lenne a helye. A család tiltakozása miatt (bár a Rickl és Jablonczay, valamint a Szabó család aktív támogatója volt a Zenedének) azonban végül Jablonczay Lenke nem lépett zenei pályára. Egyik kedvenc előadási darabja, melyet sokszor, szívesen és nagyszerűen játszott a Zenede koncertjein az Liszt: Rigoletto parafrázisa volt. A vélhetően Jablonczay Lenke által használt korabeli kotta ma is megtalálható az intézet könyvtárában.

Jablonczay Lenke (Talita.hu)

--

Összegyűjtötte, felkutatta, közreadta: Stébel Ildikó, Kodály Zoltán-díjas mestertanár, zenei könyvtáros, nyugalmazott könyvtárvezető